

Mr. sc. Srećko Grgurević, diplomirani pravnik
Sudski savjetnik na Županijskom sudu u Splitu

**SOCIOLOGIJA SRĐANA VRCANA – između utopije i stvarnosti,
Uredili: Zoran Malenica, Dražen Lalić, Inga Tomić-Koludrović Pravni
fakultet u Split - Hrvatsko sociološko društvo, Split 2010.**

U našoj znanstvenoj zajednici nije se često događalo da se u slučaju smrti nekog od njenih značajnijih članova to na prigodan način obilježi bilo s određenim publikacijama ili pak organiziranjem nekog skupa. To je pogotovo bio vrlo rijedak slučaj u društvenim znanostima, koje su u nekoliko posljednjih godina izgubile nekoliko vrlo značajnih članova (Josip Županov, Željko Mardešić, Stipe Šuvar...). Stoga je izdavanje ovakve publikacije, kojom se na prigodan način njegova sociološka znanstvena zajednica oprostila od svog uvaženog člana za svaku pohvalu, te se može samo poželjeti da to postane i uobičajena praksa.

Srđan Vrcan se u svom radu bavio onim što bismo mogli nazvati općenitim temama sociologije, ali je još značajniji bio njegov rad u nekim posebnim područjima sociologija. Dapače, za jedno od tih posebnih područja s punim pravom njega se može nazvati i osnivačem te sociološke grane u našoj sociologiji. To se odnosi na sociologiju sporta, o kojoj je on počeo pisati još sedamdesetih godina, kada je ta tema bila daleko od obzora službene sociologije, a koja je bila predmet njegova zanimanja do kraja njegova rada, što je vidljivo iz činjenice da je jedna od njegovih posljednjih objavljenih knjiga vezana upravo za tu temu. Isto tako, jedna od glavnih tema njegova interesa bila je i sociologija religije, u kojem području nije bio jedini koji se bavio tom granom sociologije, ali je njegov doprinos na tom polju jednostavno nemoguće zanemariti.

S obzirom na gore navedeno logičan je i odabir urednika knjige da uz opći pogled na djelo Srđana Vrcana, posebno obrade njegov doprinos sociologiji sporta i sociologiji religije. Uz priloge velikog broja autora u knjigu su uvrštena i četiri rada Srđana Vrcana koja obuhvaćaju teme koje su bile najčešći predmet njegova zanimanja, te bibliografija njegovih radova.

Što se tiče autora koji su uzeli udjela u prvom dijelu knjige, a koji predstavlja jednu vrstu njihove procjene rada i ostavštine profesora Vrcana, uz sociologe s područja Hrvatske svoje priloge dali su i neki sociolozi iz drugih dijelova bivše zajedničke države, što opet ne bi trebalo čuditi budući da je profesor Vrcan veliki dio svog radnog vijeka odradio u bivšoj SFRJ, pa je tako sudjelovao u mnogim aktivnostima koje su bile vezane za područje čitave bivše države. Logično je da su time nastala mnoga poznanstva, stručne, pa možda i osobne veze, koje su dovele do toga da je smrt profesora Vrcana registrirana u drugim sredinama kao događaj od bitnog značaja, te da su se javili znanstvenici koji su svojim prisustvom na znanstvenom skupu željeli izraziti svoje poštovanje i sjećanje na profesora Vrcana.

No, za svrhe ovog prikaza najbolje je ukratko dati pregled autora po dijelovima knjige odnosno po temama o kojima su govorili na znanstvenom skupu. Imajući u vidu cjelinu djela Srđana Vrcana svoje priloge su dali Dražen Lalić, sociolog i politolog, izvanredni profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagreba, Tonći Kuzmanić, sveučilišni profesor na Fakultetu za društvene znanosti u Ljubljani, Silva Mežnarić, sociologinja, trenutačno predaje na Filozofskom fakultetu u Splitu, te Miroslav Artić, profesor filozofije i religijske kulture. U dijelu Zbornika radova u kojemu je obrađen doprinos sociologiji sporta pojavljuju se Dragan Koković, profesor Odsjeka za sociologiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, Slobodan Bjelajac, sociolog, zapolen na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu (u međuvremenu tragično preminuo), Sunčica Bartoluci, asistent na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu, te Ozren Biti, znanstveni novak na Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. U poglavlju posvećenom sociologiji religije nalaze se prilozi Ivana Markešića (izvanredni profesor, zaposlen u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar i predavač na Hrvatskim studijima u Zagrebu), te Zorana Malenice (viši predavač na Pravnom fakultetu u Splitu). Osim toga pojavljuju se i dva autora u posebnom poglavlju koje obrađuje doprinos Srđana Vrcana ostalim temama sociologije, i to Sergej Flere, redoviti profesor na Sveučilištu u Mariboru, te Ivan Cvitković, sociolog, predavač na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu.

Već iz gore navedenog pregleda autora koji su dali svoj pisani doprinos nastanku ovog zbornika vidljivo je da su uz glavninu autora iz Hrvatske u tome sudjelovali i znanstvenici iz Slovenije, Bosne i Hercegovine i Srbije. S obzirom da je profesor Vrcan govorio i koristio se s nekoliko svjetskih jezika, te imao poznanstva i veze s nizom sociologa u čitavom svijetu, možda se moglo očekivati i da svoj doprinos dadu i neki znanstvenici izvan prostora bivše Jugoslavije, ali činjenica da do toga nije došlo vjerovatno se mora pripisati problemima koje bi takav pokušaj izazvao, između ostalog i u tome da bi izdavanje ove knjige u tom slučaju zasigurno bilo dodatno odgođeno za određeno vrijeme.

Detaljno navođenje sadržaja svakog od gore navedenih priloga uzelo bi previše prostora, a izlazilo bi i izvan uobičajenog načina na koji se rade ovakvi prikazi. Stoga se može samo ukratko reći da se radi o zaista interesantnim priložima, s različitim stilovima pisanja i različitim pristupom temi, što svakako sadržaj čini interesantnijim. Tako su neki autori u svoj prilog uvrstili i neka osobna sjećanja i osobne impresije (Dražen Lalić, Tonći Kuzmanić, Ivan Cvitković), dok su prilozi ostalih autora više u stilu strogo znanstvenih radova, u znanstvenoj formi i bez osvrta na neke više osobne asocijacije. U kojoj mjeri su ocjene o važnosti i sociološkom doprinosu djela profesora Vrcana, koje sadrže ti radovi, točne i utemeljene najbolje je da procijeni svaki čitatelj sam za sebe. Osobni stav autora ovog prikaza ipak se priklanja gotovo jedinstvenom stavu da profesor Vrcan predstavlja jednog od najvećih hrvatskih sociologa i da je njegov doprinos hrvatskoj sociologiji takav da ga se s pravom može smatrati jednim od nekoliko najznačajnijih hrvatskih sociologa. No, kao jedna vrsta kurioziteta može se kazati da takav stav nije jedinstven i da su dvojica autora, a interesantno je da su to u

oba slučaja autori iz Bosne i Hercegovine, istakli i svoje ocjene da određene teze profesora Vrcana koje je on iznio vezano za analizu konfesionalne situacije u Bosni i Hercegovini nisu u potpunosti točne, te se s njima nisu u potpunosti složili.

Što se tiče četiri izvorna rada profesora Vrcana koji su uvršteni u ovu knjigu radi se o radovima koji na najbolji način prikazuju opus i bitne interese koji su pratili njegov rad kroz čitavu njegovu znanstvenu karijeru. Prvi rad je iz 1986. godine, o scenariju religijskih promjena u društvima tzv. realnog socijalizma, drugi rad je iz 1990. godine i odnosi se na temu sporta i nasilja (“Sociolog pred fenomenom sporta”), treći rad je osvrta na proslavu 1700 godina grada Splita, koji je objavljen u Zborniku radova Pravnog fakulteta u Splitu, te posljednji četvrti koji je vezan za politiku identiteta, a radi se o jednom poglavlju knjige “Nacija, nacionalizam i moderna država”, koja je objavljena 2006. godine. Dakle, vidljivo je da se vremenski raspon unutar kojega su objavljeni spomenuti radovi proteže od vremena kada je još postojala SFRJ do najnovijih vremena u kojima se Republika Hrvatska izdvojila iz prethodne državne zajednice i osamostalila. Međutim, i pored tako dugog perioda između prvog i posljednjeg rada, kada ih se ponovo isčitava može se vidjeti kontinuitet stavova i načela kojima se profesor Vrcana rukovodio u svom radu, a kojima je ostao vjeran od početka do kraja svoje znanstvene karijere.

Osim toga, ovo ponovno isčitavanje radova profesora Vrcana ne samo da podsjeća na njegovu veličinu, već može biti i inspiracija za nastavak znanstvenih istraživanja inspiriranih njegovim idejama. Na primjer, ako je ispravna teza da sport i pogotovo nasilje u sportu može biti pokazatelj da postoji određeni latentni problemi koji se ne mogu izraziti kroz službene kanale, može se postaviti pitanje da li i u današnjoj situaciji nasilje navijača u Republici Hrvatskoj također ukazuje da postoje neki problemi koji se ne mogu izraziti kroz službene institucije sistema? Nadalje, je li slučajno da su sukobi navijača najjači na relaciji između klubova iz Zagreba i klubova s područja Dalmacije? Je li odgovor na to pitanje leži u činjenici da Dalmacija nije uspjela svoje interesa artikulirati kroz političke institucije, kao što se to uspjelo u Istri, pa se sada nezadovoljstvo izražava direktno kroz navijačko nasilje, ili barem kroz činjenicu da se sve te utakmice igraju u vrlo napetoj atmosferi, na rubu incidentnih situacija?

Također i pitanje koje profesor Vrcan postavlja u svom radu u kojem komentira proslavu 1700 godina grada Splita, što će to naša moderna civilizacija ostaviti u nasljeđe budućim generacijama, zaslužuje da se o tome promisli i ako bi pokušali iskreno na njega odgovoriti pitanje je da li bi odgovor bio pozitivan ili negativan.

Dakle, teme kojima se profesor Vrcan na svoj način bavio i dalje su aktualne, a ono što je on ostavio u nasljeđe može biti polazna točka za nastavak rada kako na istraživanju problema navijačkog nasilja, tako i svih drugih društvenih problema koja muče suvremena društva. Hrvatska je na put modernizacije stupila ranije, već u vrijeme socijalizma, kada je za relativno kratko vrijeme prošla put od zaostale većinom od poljoprivrede ovisne zemlje do zemlje s relativno razvijenim

sektorom industrije, da bi se u zadnja dva desetljeća dobar dio to industrijskog nasljeđa izgubio u procesima tranzicije. To ukazuje da će sociolozi i dalje imati dovoljno tema za svoja istraživanja problema koji muče hrvatsko društvo, jer će tih problema biti dovoljno i u budućnosti, koja očito ostaje puno neizvjesnija i otvorenija nego što su se nadali oni koji su nakon sloma komunizma najavljivali procvat u liberalno-demokratskoj idili.